

lomból való átépítése és kapta meg jelenlegi barokk külsejét.

Legujabban ugyancsak Dr. Polgár Iván munkája hagyta el a sajtót. „A székesfehérvári bazilika multja” címen. (Szf. 1936.) Mindazt, amit tudós szorgalom az egykori fényes árpádházi templomunkra vonatkozólag megállapított, amit többszöri ásatások feltártak, a munkában összegyűjtötte, irodalmi vonatkozással ellátta. Műve a későbbi munkák szempontjából elsőrangú fontosságú, mert itt egy helyt találhatni mindent, amit e templomról valaha is irtak.

Fejér megye az Archeologiai Értésítőben. Az Arch. Ért. 1935-ki évfolyamában fejérmegyei vonatkozású közlemények Marosi Arnoldtól: A székesfehérvári muzeum római kocsilelete Kálozról és ezzel együtt Alföldi András a nagylóki, dunapentelei, sárszentmiklósi és egy régebbi kálozkocsi-leletről emlékezik meg ismertette azoknak állatfejes kerékvetőit Paulovits István a „Dionysosi menet (thiasos) c. tanulmányában a dunapentelei, felcsuti római ládaveretek ide tartozó bronz ládavereteit ismerteti és a székesfehérvári muzeum Adonyból származó bronz tükörtokjának Dionysos, Herakles és egy pán alakját ábrázoló domborművét. A tanulmány folytatása az Arch. Ért. 1936-os kötetében Dunapentele és Kajászó-szentpéter szerepelnek dionysosi kőemlékekkel. Ugyanitt Marosi Arnold a székesfehérvári muzeum ősköri csontszigonyáról közöl cikket, Höllrigl Ferenc pedig III. Béla király székesfe-

hérvári sírjából való csipkének képét mutatja be.

**Fejérmegyei keresztény ládave-
tek.** Nagy Lajos a Pannónia-ban közölt tanulmányában (Keresztény-római ládaveretek Szentendréről, 1936 1—3. füz. 1—21. l.) négy fejérmegyei leletről is megemlékezik. Három Dunapentelelről, egy Lovasberényből származik. A dunapentelei példányok egyikét a mainzi Central-Muzeum őrzi Danielnek az oroszlánok és két fa között álló meztelen alakjával és a kánai csodával. A rajta látható arcképek közül a két szélső meduzafejet ábrázol, a két középső egyike Péter és Pál apostol, másika női arckép. (Hampel: Arch. Ért. 1902, 39. l. 11. k. — Supka: Frühchristliche Kästchenbeschläge aus Ungarn. Röm. Quartalschrift 1913, S. 162, Fig. 1. — Pannónia, 1936 1—3. szám. 8. k.) — A másik dunapentelei lelet a berlini Völkerkunde-Museum tulajdona, mely a jó Pásztor alakja mellett a Constantinus-dinastiára vonatkozó jeleneteket is ábrázol (Pannónia 1936. 13. l. 46. egy. 3) A harmadik darabon, mely a Nemz. Muzeumban van, a keresztény jelenetek mellett Orpheus is jelen van egy lemezkén, melynek sarkaiiban Nagy Constantinus-féle Krisztus monogram és galamb láthatók, de ott találjuk még Jupitert kétszer, Minervát, Mercuriust kétszer, Marst háromszor. — (Supka: I. m. Fig. 2. — Pannónia 1936, 1—3. sz. 9. k.) — A lovasberényi ládaveret Bellerophon ábrázolását említi Nagy Lajos (Pannónia 1936, 1—3. szám 19. l. 16. k.)

Hivatalos tudósítások.

A muzeum közgyűjteményé nyilvánítása. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1936 évi július hó 17-én 10058 1936. III. sz. alatt kelt rendeletével a muzeum-, könyvtár- és levéltárügy némely kérdésének rendezéséről szóló 1929: XI. t.-c. 2. §-ában foglalt rendelkezés értelmében a Fejérmegyei és Székesfehérvári Muzeumot közgyűjteményé nyilvánította.

Elismerés a muzeumnak. A köz-

gyűjtemények Orzz. Főfelügyelősége 1936 július 5-én 60/1936. sz. alatt kelt a székesfehérvári muzeumhoz intézett átirata:

Tekintetes Igazgatóság!

A vezetése alatt álló muzeum 1935 évi működéséről szóló jelentését teljes elismeréssel vettem tudomásul.

A muzeum épületének kibővítésével folyó építkezési munkálatok, a muzeum anyagi helyzetének kedvező

volta, a kitünő belső munkaközösségi szervezet, kiállítások szép eredményű rendezése, a céltudatos belső munkásság, a muzeum anyagával és tevékenységével kapcsolatos előadások, a lelőhelyek éber szemmel tartása és eredményes föltárása, a székesfehérvári bazilika maradványainak fölkutatásában való részvétel, egyes tudományos értékű eredmények publikálása, külső kutatók támogatása, a nagyközönség érdekeinek szolgálata: mind olyan körülmény és teljesítmény, amely a legteljesebb ügyszeretetről, sokoldalú szakudásról, lelkes odaadásról, a muzeum céljainak világos ismeretéről és buzgó szolgálatáról tanuskodik.

Kérem a tekintetes Igazgatóságot, tolmácsolja elismerésemet és köszönetemet önzetlen munkatársainak is, akik annyi ügyszeretettel és szakudásuk javával szolgálják Fejér vármegye és Székesfehérvár sz. kir. városnak az ő munkásságuk útján is egyre gyarapodó, fejlődő múzenmát, hogy az elmúlt negyedszázad verejtékes, de gazdag eredményei után új virágzás felé vezessék intézetüket javára a két áldozatkész törvényhatóság közönségének és az egyetemes magyar művelődésnek.

Budapest, 1936 július 5.

Tisztelettel

Dr. Pasteiner Iván

a közgyűjtemények országos főfelügyelője.

A Muzeumegyesület szabadelőadásai. A jelen évvel indult meg a Muzeumegyesület szabadtanításának 26. évfolyama. E negyedszázad alatt a város kulturális felvilágosítása terén ezek az előadásoké volt az országrész. Közönséget szereztek maguknak és e közönség hűségesen kitartott a mai napig is, sőt tovább fejlődött, újabb barátokat híveket szerzett az egyesületnek. Az ezévi előadások száma hat volt. Az előadások sorrendjea következő volt:

1. November 10. **A szabadtanítássorozatok II. negyedszázadának megnyitó előadása.** 1. *Gróf Széchenyi Viktor* egyesületi elnök bevezetője; 2. Jámbor:

Szerenád-ból két tétel. a) Andante, b) Allegro. 3. *Dr. Csitáry G., Emil* egyesületi alelnök előadása: **Érdekeségek városunk multjából.** 4. A) Grieg: Bölcsődal. B) Szemlér: Kis magyar szviit vonószenekarra (Itt először). 5. *Marosi Arnold* muzeumigazgató zárószava. A zeneszámokat előadta a Zenekedvelők Egyesületének vonószenekarra *Szemlér István* zeneisk. igazgató vezénylétével.

2. November 17. *Dr. Mohai Ádám*, ciszt. r. gimnáziumi tanár: **A légvédelem.** Vetített képekkel.

3. November 24. *Marosi Arnold* muzeumigazgató: **A székesfehérvári ásatások tanulságai.** Vetített képekkel.

4. December 1. *Dr. Kotsis Iván*, műegyetemi ny. r. tanár: **A mai kor építőművészetéről.** Vetített képekkel.

5. December 8. *Kiss Dezső*, építőmérnök: **Az esztergomi feltárások.** Vetített képekkel.

6. December 15. *Dr. Say Géza*, tanügyi tanácsos: **Mit kell tudni a művásárlónak.**

Közgyűlés. A lefolyt 1935 évi közgyűlést az egyesület 1936 május hó 28-án tartotta. *Dr. Kepes János* ügyvezető alelnök elnöklete mellett. A tárgysorozat előtt az elnök indítványára az egyesület táviratilag fejezte ki jókívánatait elnökének gr. Széchenyi Viktornak a családjában végbemenő örömmünnep alkalmával. Ezután *Dormuth Árpád* terjesztette be titkári jelentését, melyben az egyesület huszonötéves fennállásáról és a dísztagok választásáról emlékezett meg. Az egyesület első lustrumát a latin költő szavaival jellemezte: „Emléket állítottam, ércnél szilárdabbat, melyet sem idő, sem viszontagság nem fog elpusztítani.“ Vázolta az egyesület működését a Szt. István bazilika feltárása és a nagy király emlékének megörökítése tárgyában. A tagok változásával kapcsolatban néhai Mátrai Rudolf, Philípp István, Pflinn István és Pék János emlékének hódolt. Majd *Marosi Arnold*, muzeumigazgató mutatta be jelentését. Jelentésében kitér a muzeum külső és belső munkálatat ira, a munkatársak irodalmi működésére és az egyes gyűjtemények gya-

rapodására, nemkülönben megemlékezett a muzeum anyagi jövevőiről.

A zárószámadás a következő volt:

A Fejérvármegyei és Székesfehérvári Muzeumegyesület Zárószámadása az 1935. évről.

A) Törzsvagyon.

Hadikölcsönkötvényekben: n. é. K. 18.000, Kényszerkölcsönkötvény: n. é. 250.000, Székesfehérvári és Fejérvármegyei takarékpénztári részvény 3 db.

E törzsvagyonhoz hozzájárultak:

Fiáth István 1915-ben: P. 1.000,
Wertheim Pál 1918-ban: 1.233,48,
Egyesületi pénztár 1918-ban: 2.756,52,
Dr. Polgár Iván 1924-ben: 3 000,
Magdics István 1925-ben: 250.000,
Muzeumegyesület fenn-
tartási alapja: 10.000

Wertheim Pál 1926-ban öt darab Székesfehérvári takarékpénztári részvennyel. A részvények 1927-ben 50 P. felülfizetéssel kicseréltettek két darab Székesfehérvári Takarékpénztári és Kereskedelmi Bank 25 pengő névértékű új részvennyel. 1928-ban 55 pengő felülfizetéssel a részvények száma háromra emelkedett.

Bevétel: Maradv. múltévi zárószámadás: 886,93 P, Múlt évi maradvány takarékpénztár betét 7720,40, Államsegély: (rendes 800, rendkívüli 4000), 4800,05, Városi segély (rendes 1200, rendkívüli 5000) 6200,00, Vármegyei segély (rendes 3000, rendkívüli 5000), 8000,00, Tagdíjak: 1470,00, Adományok: 170,00, Belépődíjak, kiadványok: 78,38, Székesfehérvári Szemlére: 508,14, Szabadtanítás: 58,80, Kamatok: 445,88 P. Összesen 30338,43 P.

Az egyesület vagyoni állása 268 000 K. névértékű kölcsönkötvény, három darab Székesfehérvári és Fejérvármegyei Takarékpénztári részvénye, egy darab 10 koronás arany 2382,60 P.-os betétkönyv, pénztári maradvány 1012,43 P.

Kiadás: Igazgatói tiszteletdíj: 800 P, Titkári tiszteletdíj: 300 P, Szolgálatdíj: 950 P, Társadalmi Biztosító 83,27 P, Örökösök: 44,00 P, Biztosítás: 146,88 P, Gyűjtemények

gyarapítása: 730,32 P, Gyűjtemények fenntartása: 315,78 P, Berendezés: 119,47 P, Épület fenntartás: 50,94 P, Építkezés: 20704,00 P, Fűtés (282,08), világítás (87,29), vízdíj 228,60): 597,97 P, Iroda (86,94), posta (79,61): 166,54 P, Kiutazások (254,12) és szállítások (19,11): 273,23 P, Székesfehérvári Szemle (313,12 P, az 1934-ről) 993,99 P, Hozzájárulás az Arch. Hungarica fejérvármegyei számához 549,80 P, Különfélék (Fénykép pály. 50 P, építőmunkásoknak 25 P,) 107,20 P, Egyenleg a folyószámlán: 565,00 P, Egyenleg az államsegély számlán: 410,00 P, Takarékpénztári betét 1935 dec. 31.: 2382,60 P, Kézi pénztár maradvány; 37,43 P, Összesen: 30338,43 P.

Az egyesület tisztikara és 1936. évi választmánya.

Ezután az egyesület tisztikarának három évre való megújítására került a sor. —

Elnök: gróf Széchenyi Viktor, főispán.

Alelnök: Dr. Csitáry G. Emil polgármester és Dr. Havranek József alispán.

Ügyv. alelnök: Dr. Kepes János, korm. főtanácsos, kir. közjegyző.

Muz. igazgató: Marosi Arnold, korm. főtan., ciszt. r. gimn. tanár.

Titkárok: Dormuth Árpád, áll. gimn. tanár és Dr. Korniss Elemér, árvaszéki ülnök.

Ügyész: Dr. Szüts Gedeon vármegyei t. főügyész.

Ellenőr: Ruff Béla bankigazgató.

A választmány az 1936. évre a következőleg alakult: Dr. Balassa Brunó tanker. kir. főigazgató; Dr. Barth Rezső keresk. isk. igazgató; Dr. Berzsényi Zoltán egészségü. korm. főtan., kórház igazgató főorvos; Dr. Brunner István (Lovasberény) körorvos; Csikós Andor korm. főtanácsos, pénzünt. vezérigazgató; Gálos Bernát ciszt. gimn. igazgató; Dr. Goschi Péter áll. gimn. igazgató; Jancsó Sándor Hadiárva int. igazgató; Dr. Jurcsek Béla (Rétzilás) országgyűl. képviselő; Dr. Kaltenecker Viktor

felsőházi tag, ügyvéd; Klöckner József könyvker.; Karl Ernő gyáros; Magdics István pápai protonot, kanonok; Marschall Rafael ciszt. r. gimn. tanár; Dr. Mészöly József egészségügyi korm. főtanácsos, az orvoskamara elnöke; Dr. Polgár Iván ciszt. r. gimn. tanár; Rauscher Béla ny. MÁV felügyelő; Schmidl Ferenc városi műszaki tanácsos; Streit Ferenc pápai preláthus; Dr. Tarján Pál a Nemz. Bank helyi igazgatója; vit. dr. Szarka Géza leánygimn. tanár; Wertheim Pál magánzó; A számvizsgáló bizottság tagjai: Almásy János bankigazgató; Manger Emil áll. gimn. tanár és Polczer Gyula bankigazgató.

Munkatársak sorába megválasztotta az egyesület Dr. Say Géza tanügyi tanácsost tb. muzeumi igazgatóórré és a képtár vezetését reá ruházta; Radetzky Jenő okl. középiskolai tanár pedig muzeumi gyakornoki címmel ruházta fel. További munkatársak: Radetzky Dezső ornithologus; Majláty Lipót, igazgató-tauító, körzeti iskola felügyelő, lepkegyűjtő; Joachim József tanító, tb. muzeumőr.

Az indítványok során Marosi Arnold bemutatta Juhász József okl. középiskolai tanár, laboratóriát, melyben a Székesfehérvárott tartott országgyűlések sorrendjét, azok határozatait, valamint a királykoronázás egyes helyeinek topográfiáját állapítja meg. Mindakét eseménynek méltó módon való megörökítéséről óhajtván gondoskodni, felterjesztéssel fordult az egyesület a város polgármesteréhez.

Választmányi ülés. Őszi választmányi ülésünket 1936 okt. 14-én tar-

tottuk, melyen gróf Széchenyi Viktor elnökölt. Jelen voltak Dr. Csitári G. Emil alelnök, Dr. Kepes János ügyv. alelnök, Gálos Bernát, Dr. Goschi Péter, Marschall Rafael, Márton Jakab, Dr. Polgár Iván és Streit Ferenc vál. tagok, valamint Joachim József, Majláty Lipót és Radetzky Dezső tb. muzeumőrök.

Uj tagokul felvettettek: Bolgár György, Dr. Huzella Lajos vár. és megyei t. főorvos és vit. Pálffy Andor pénzügyi igazg. Meghalt: Bolgár Pál; elköltözött Dr. Nagy Zsigmond.

Marosi Arnold igazgatói jelentésében, a bazilikai kövek és Szt. István szarkofágjának leszállításáról, a kormányzó úr Öföméltósága legfelsőbb határozatáról: a Fehérvárott tartandó országgyűlésről, a jubileumi év előkészületeiről, a Muzeum munkáinak legfelsőbb elismeréséről, közgyűjteménnyé való nyilvánításáról, az egyesület anyagi ügyeiről valamint a nyári külső és belső munkálatokról referált. Bemutatta az építkezés eddigi munkálatait és azok kiadásait, nemkülönben a még hátralévő munkát és ismertette annak anyagi alapjait.

A szabadtanítás második 25. évi munkáját kezdi az egyesület ezzel kapcsolatban ismertette ennek tervezetét. Polgármester indítványára az egyesület jegyzőkönyvi köszönetét fejezte ki Dr. Kotsis Iván műgyegetemi tanár, műépítésznek a muzeum épületének modern homlokzati terveért. Mégül élénk eszmecsere követte a polgármester szavait, melyekben a Szt. István centenáriumi ünnepségeknek terveit, elgondolásait hozta szóba.